

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

СТАНОВИЩЕ

Настоящото становище е изготвено на основание на Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ № 1437/26.06.2026 г. за определяне на научно жури по процедурата за публична защита на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“ по докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“ в ПН 3.2 Психология, 3. Социални, стопански и правни науки, и е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане, Закон за висшето образование, както и действащите Вътрешни правила на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Изготвил становището: Доц. д-р Иван Кръстев, катедра „Психология“, Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Тема: „Влияние на професионалния стрес, емоционалната интелигентност и локуса на контрол върху психичното благополучие на хора в зряла възраст“

Докторант: Ася Любенова Ковачева, катедра „Психология“, Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Научен ръководител: Доц. д-р Наташа Вирмозелова Ангелова, катедра „Психология“, Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Дисертационният труд „Влияние на професионалния стрес, емоционалната интелигентност и локуса на контрол върху психичното благополучие на хора в зряла възраст“ е обсъден и предложен за публична защита от катедра „Психология“ при Философски факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, всички документи са предоставени в срок. Процедурата е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане, Закон за висшето образование, както и действащите Вътрешни правила на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Актуалност и значимост на темата: Представеният дисертационен труд е посветен на актуален и значим проблем за областта психологията, свързан е с взаимовръзките между професионалния стрес, емоционалната интелигентност, локуса на контрол и психичното благополучие в различни възрасти. Тематиката е обществено значима, а поставеният изследователски проблем има както теоретична, така и практическа стойност. Избраната тема безспорно принадлежи към кръга на съвременните проблеми на психологическата наука. Професионалният стрес и неговите

психологически детерминанти продължават да бъдат сред най-интензивно изследваните направления в психологията. Особено положително впечатление прави стремежът на авторката да интегрира различни психологически конструкти в единна концептуална рамка.

Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата:

Дисертационният труд е структуриран класически, логично и включва всички необходими компоненти на едно самостоятелно научно изследване – теоретична обосновка, концептуален модел, емпирично изследване, анализ на резултатите, дискусия и изводи, ограничения и научни приноси. Дисертационният труд е с обем от 217 страници, използвани са 415 литературни източника, от тях: 366 на английски език, 49 на български език, 15 интернет източника. Резултатите са онагледени с 45 фигури и 34 таблици.

В първа глава, авторката демонстрира отлични познания в областта на класическата и съвременна психологическа литература. Литературният обзор е богат, актуален и обхваща широк спектър от международни публикации. Анализирани са основните концепции, модели и емпирични изследвания, свързани с професионалния стрес, емоционалната интелигентност, локуса на контрол и психичното благополучие. В същото време следва да се отбележи, че на отделни места изложението придобива прекомерно обзореи характер. Би могла да бъде постигната по-голяма концептуална стегнатост чрез ограничаване на някои теми и засилване на критичния анализ между различните теоретични подходи.

Втората глава представлява логично продължение на теоретичния анализ и успешно извежда концептуалната рамка на емпиричното изследване. Авторката демонстрира способност да интегрира различни теоретични подходи в единен модел, който е научно аргументиран и съответства на съвременните тенденции в психологията. Положителна оценка заслужава последователността при формулиране на целта, задачите и хипотезите, които произтичат логично от представения теоретичен анализ. Методологията на емпиричното изследване е разработена последователно и съответства на поставените цели и хипотези. Подборът на стандартизирани психологически инструменти е адекватен, описани са извадката, процедурата и статистическите анализи. Това създава впечатление за добри способности за организация на изследването. Планираните статистически анализи позволяват проверка на формулираните изследователски предположения. Положително впечатление прави логическата връзка между теоретичната постановка и емпиричния дизайн. Докторантката показва добра научна култура, сериозна подготовка и способности за изграждане и провеждане на емпирично изследване.

В трета глава, резултатите са представени ясно и последователно, като използваните статистически анализи съответстват на поставените изследователски задачи. Докторантката Ася Ковачева се е справила успешно с интерпретиране на получените зависимости в контекста на съществуващите теоретични модели и подобни научни изследвания. Получените резултати са представени и анализирани ясно и систематично. Ася Ковачева има добри умения за работа със статистически данни и

успешно съпоставя собствените резултати с публикуваните в международната литература. Дискусията е коректна и аргументирана. Докторантката прави съпоставки с предходни изследвания, търси обяснения на получените резултати и се стреми към обосновани научни изводи. Изводите като цяло следват логично резултатите. Бих препоръчал дискуссионната част да бъде допълнително обогатена с по-задълбочено обсъждане на психологическите механизми, които могат да обяснят установените зависимости, както и с по-критичен анализ на непотвърдените хипотези. Въпреки това, като цяло изследователската методика е сред силните страни на дисертационното изследване, като цялостния емпиричен анализ е проведен с релевантна методика и с нужните умения.

Представените приноси са формулирани коректно и произтичат от проведеното изследване. Особено значение имат:

1. Извършен е систематизиран анализ на съвременните теоретични подходи към професионалния стрес, емоционалната интелигентност, локуса на контрол и психичното благополучие, въз основа на който е разработен интегративен концептуален модел на взаимовръзките между изследваните конструкти в зряла възраст.
2. Потвърдени са добрите психометрични характеристики на използваната методика за работен стрес чрез анализ на вътрешната консистентност, тест-ретест надеждността и факторната структура, което доказва нейната надеждност и приложимост при изследване на българска извадка.
3. Важен принос е установяването на статистически значими различия във възрастов план по отношение на локуса на контрол и удовлетвореността от живота. Резултатите подчертават значението на възрастта за преживяването на удовлетвореност от живота, като за изследваните лица от извадката, средната зряла възраст е свързана със силен вътрешен локус на контрол и психично благополучие.
4. Установено е, че **емоционалната интелигентност е единственият** статистически значим и устойчив предиктор на **удовлетвореността от живота**, а от нейните компоненти, мотивацията за преодоляване на трудности има най-съществен принос за обяснение на психичното благополучие.
5. Получените резултати имат научно-приложно значение и могат да бъдат използвани при разработването на програми за превенция на професионалния стрес, развитие на емоционалната интелигентност и подпомагане на психичното благополучие в организационната и консултативната практика.

Техническо изпълнение и препоръки за корекции: В стилистично отношение работата е добре представена. Библиографските източници са актуални и са на кирилица, и латиница. В дисертацията не се установява наличие на плагиатство. В автореферата са отразени коректно основните моменти от дисертационният труд в структурно и съдържателно отношение. Резултатите от изследванията по дисертацията са представени

пред по-широката публика чрез четири публикации в научни списания едно, от които индексирани в Скопус.

Заклучение: Дисертационният труд на Ася Любенова Ковачева представлява завършено, оригинално и научно обосновано изследване. Смятам, че научната разработка отговаря на условията и реда за присъждане на образователната и научната степен „доктор” по Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав и Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски”. Въз основа на изложеното по-горе приемам, че предложеният дисертационен труд „Влияние на професионалния стрес, емоционалната интелигентност и локуса на контрол върху психичното благополучие на хора в зряла възраст“ отговаря на изискванията, посочени в Закона за развитието на академичния състав в Република България. Поради това давам **положителна оценка на дисертационния труд** и предлагам на членовете на научното жури да подкрепят процедурата за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, в професионално направление: 3.2. „Психология, „Педагогическа и възрастова психология” на докторант Ася Любенова Ковачева.

15.07.2026 г.
гр. Благоевград

Подпис:
(доц.д-р Иван Кръстев)

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOPHYT RILSKI"

OPINION

This opinion was prepared on the basis of Order of the Rector of the South-West University "Neofit Rilski" No. 1437/26.06.2026 for the appointment of a scientific jury for the procedure for public defense of a dissertation for the award of the a Ph.D. in the doctoral program "Pedagogical and Age Psychology" in 3.2 Psychology, 3. Social, Economic and Legal Sciences, and is in accordance with the requirements of the Act on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Implementation, the Higher Education Act, as well as the current Internal Rules of the South-West University "Neofit Rilski".

Prepared by: Assoc. Prof. Ivan Krastev, Ph.D., Department of Psychology, Faculty of Philosophy, South -West University "Neofit Rilski".

Topic: "The influence of occupational stress, emotional intelligence and locus of control on the psychological well-being of adults"

Doctoral student: Asya Lyubenova Kovacheva, Department of Psychology, Faculty of Philosophy, South -West University "Neofit Rilski".

Scientific supervisor: Assoc. Prof. Natasha Virmozelova Angelova, Ph.D., Department of Psychology, Faculty of Philosophy, South -West University "Neofit Rilski".

The dissertation "The influence of occupational stress, emotional intelligence and locus of control on the psychological well-being of adults" has been discussed and proposed for public defense by the Department of Psychology at the Faculty of Philosophy of the South - West University "Neofit Rilski", all documents have been submitted on time. The procedure is in accordance with the requirements of the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Implementation, the Higher Education Act, as well as the current Internal Rules of the South -West University "Neofit Rilski".

Relevance and importance of the topic: The presented dissertation is dedicated to a current and significant problem for the field of psychology, related to the interrelationships between professional stress, emotional intelligence, locus of control and mental well-being at different ages. The topic is socially significant, and the research problem posed has both theoretical and practical value. The chosen topic undoubtedly belongs to the circle of contemporary problems of psychological science. Professional stress and its psychological determinants continue to be among the most intensively researched areas in psychology. The author's aspiration to integrate various psychological constructs into a single conceptual framework makes a particularly positive impression.

Characteristics of the candidate's scientific and applied scientific production: The dissertation is structured classically, logically and includes all the necessary components of an independent scientific study – theoretical justification, conceptual model, empirical research, analysis of the results, discussion and conclusions, limitations and scientific contributions. The dissertation is 217 pages long, 415 references were used, of which: 366 in English, 49 in Bulgarian, 15 Internet sources. The results are illustrated with 45 figures and 34 tables.

In the first chapter, the author demonstrates excellent knowledge in the field of classical and contemporary psychological literature. The literature review is rich, up-to-date and covers a wide range of international publications. The main concepts, models and empirical studies related to occupational stress, emotional intelligence, locus of control and psychological well-being are analyzed. At the same time, it should be noted that in some places the presentation acquires an excessively overview character. Greater conceptual conciseness could be achieved by limiting some topics and strengthening the critical analysis between the different theoretical approaches.

The second chapter is a logical continuation of the theoretical analysis and successfully derives the conceptual framework of the empirical study. The author demonstrates the ability to integrate different theoretical approaches into a single model that is scientifically substantiated and corresponds to modern trends in psychology. The consistency in formulating the goal, tasks and hypotheses, which logically arise from the presented theoretical analysis, deserves a positive assessment. The methodology of the empirical study is developed consistently and corresponds to the set goals and hypotheses. The selection of standardized psychological instruments is adequate, the sample, procedure and statistical analyses are

described. This creates the impression of good abilities for organizing the study. The planned statistical analyses allow for verification of the formulated research assumptions. The logical connection between the theoretical formulation and the empirical design makes a positive impression. The doctoral student demonstrates good scientific culture, serious preparation and abilities to build and conduct empirical research.

In the third chapter, the results are presented clearly and consistently, and the statistical analyses used correspond to the research tasks set. The doctoral student Asya Kovacheva has successfully interpreted the obtained dependencies in the context of existing theoretical models and similar scientific studies. The obtained results are presented and analyzed clearly and systematically. Asya Kovacheva has good skills in working with statistical data and successfully compares her own results with those published in the scientific literature. The discussion is correct and well-argued. The doctoral student makes comparisons with previous studies, searches for explanations of the obtained results and strives for substantiated scientific conclusions. The conclusions generally follow logically from the results. I would recommend that the discussion part be further enriched with a more in-depth discussion of the psychological mechanisms that can explain the established dependencies, as well as a more critical analysis of the unconfirmed hypotheses. However, overall, the research methodology is among the strengths of the dissertation research, as the overall empirical analysis was conducted with relevant methodology and the necessary skills.

The presented contributions are formulated correctly and arise from the research conducted. Of particular importance are:

6. Locus of control, and psychological well-being was carried out, based on which an integrative conceptual model of the interrelationships between the studied constructs in adulthood was developed.
7. Psychometric characteristics of the used methodology for job stress have been confirmed through analysis of internal consistency, test-retest reliability, and factor structure, which proves its reliability and applicability in studying a Bulgarian sample.
8. An important contribution is the identification of statistically significant age differences in locus of control and life satisfaction. The results highlight the importance of age for the experience of life satisfaction, as for the individuals in the sample, middle adulthood is associated with a strong internal locus of control and psychological well-being.

9. It has been found that **emotional intelligence is the only** statistically significant and stable predictor of **life satisfaction**, and of its components, motivation to overcome difficulties has the most significant contribution to explaining mental well-being.
10. The results obtained have scientific and applied significance and can be used in the development of programs for the prevention of occupational stress, the development of emotional intelligence and the support of psychological well-being in organizational and consulting practice.

Technical performance and recommendations for corrections: In terms of style, the work is well presented. The bibliographical sources are up-to-date and are in Cyrillic and Latin. No plagiarism is found in the dissertation. The abstract correctly reflects the main points of the dissertation work in terms of structure and content. The results of the dissertation research are presented to the wider public through four publications in scientific journals, one of which is indexed in Scopus .

Conclusion: The dissertation work of Asya Lyubenova Kovacheva represents a complete, original and scientific study. I believe that the scientific work meets the conditions and procedure for awarding the educational and scientific degree "doctor" under the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for the Implementation of the Act on the Development of the Academic Staff and the Regulations for the Development of the Academic Staff of the South -West University "Neofit Rilski". Based on the above, I accept that the proposed dissertation "The influence of occupational stress, emotional intelligence and locus of control on the psychological well-being of adults" meets the requirements specified in the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria. Therefore, I give **a positive assessment of the dissertation work** and propose to the members of the scientific jury to support the procedure for awarding the educational and scientific degree "doctor", in the professional field: 3.2. "Psychology, "Pedagogical and Age Psychology" to doctoral student Asya Lyubenova Kovacheva .

15.07.2026
Blagoevgrad

Signature:
(Assoc. Prof. Ivan Krastev, Ph.D.)